

دومین همایش ملی بازاندیشی در چشم اندازهای بوم های بیابانی،

چالش ها و فرصت های کالبدی، انسانی و اقلیمی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد جامع مستقل نجف آباد- دانشکده هنر، معماری و شهرسازی - ۲۶ و ۲۷ اردیبهشت ماه ۱۴۰۳

بررسی عوامل موثر بر تاب آوری تاب آوری اقتصادی - اجتماعی مناطق دارای

بوم بیابانی در مواجهه با اپیدمی ها

فرشته احمدی^۱

استادیار گروه شهرسازی، مرکز تحقیقات افق های نوین در معماری و شهرسازی، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران

fe.ahmadi@par.iaun.ac.ir

زینب طالبی

استادیار گروه شهرسازی، مرکز تحقیقات افق های نوین در معماری و شهرسازی، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران

z.talebii@gmail.com

محمد رضا زمانی

دانش آموخته دکتری شهرسازی، مرکز تحقیقات افق های نوین در معماری و شهرسازی، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد،

ایران

mr.zamani84@gmail.com

چکیده

شهرها همواره در معرض مخاطرات طبیعی و انسان ساخت قرار دارند. این مخاطرات می توانند آسیب های جبران ناپذیری را به شهر و شهروندان وارد کنند. برای مقابله با این مخاطرات و کاهش خسارات باید تاب آوری شهرها را در برابر بحران و مخاطرات افزایش داد تا آسیب های کمتری وارد شود و آنها بتوانند سریع تر خود را بازیابی و به روند گذشته بازگردند. در این راستا هدف پژوهش با استفاده از روش های توصیفی - تحلیلی به بررسی مهمترین عوامل موثر بر تاب آوری اقتصادی و اجتماعی شهرهای دارای بوم بیابانی در برابر اپیدمی ها می پردازد. در ابتدا با استفاده از مطالعات کتابخانه ای مهمترین گویه های مرتبط با تاب آوری اقتصادی و تاب آوری اجتماعی شهری در مواجهه با اپیدمی ها استخراج می شود. پس از اعتبارسنجی گویه ها با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی در نرم افزار SPSS گویه های تاب آوری اقتصادی به دو عامل و گویه های تاب آوری اجتماعی به چهار عامل تقسیم می یابد. بر اساس نتایج به دست آمده از بین این عوامل تنها عامل "آگاهی" در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارد و سایر عوامل وضعیت مناسبی ندارند. با استفاده از مدل SOAR وضعیت تاب آوری شهرهای بیابانی در برابر اپیدمی ها مورد ارزیابی قرار می گیرد و استراتژی هایی تدوین می گردد. در نهایت بر اساس استراتژی های تدوین شده راهکارهایی عملی و اجرایی پیشنهاد می شود.

واژه های کلیدی: تاب آوری اقتصادی، تاب آوری اجتماعی، مناطق بوم بیابانی، اپیدمی

^۱ - نویسنده مسئول

دومین همایش ملی بازاندیشی در چشم اندازهای بوم های بیابانی،

چالش ها و فرصت های کالبدی، انسانی و اقلیمی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد جامع مستقل نجف آباد- دانشکده هنر، معماری و شهرسازی- ۲۶ و ۲۷ اردیبهشت ماه ۱۴۰۳
های زندگی بشر داشته است. هر چند که با گذشت چند سال از شیوع

۱- مقدمه و بیان مساله

این بیماری و پس از واکسیناسیون عمومی در سراسر جهان شیوع بیماری فروکش کرده است ولی در برخی نقاط دنیا شاهد موج های جدید شیوع این بیماری هر چند به صورت کمتر هستیم. همچنین این نگرانی نیز وجود دارد که در آینده نیز با اپیدمی هایی دیگر مواجه شویم. مطالعات انجام گرفته در این زمینه هر کدام از منظرهای بحث تاب آوری شهری در برابر اپیدمی ها پرداخته اند. شریفی و خاوریان (۲۰۲۰) تاثیرات شیوع اپیدمی کرونا بر مسائل شهری را در چهار حیطه ۱- کیفیت محیطی، ۲- تاثیرات اجتماعی - اقتصادی، ۳- مدیریت و حکمروایی و ۴- حمل و نقل و طراحی شهری مورد بررسی قرار دادند. پس از تحلیل تاثیرات و ارائه راهکارهایی نشان می دهند که بحران کوید-۱۹ یک فرصت عالی برای برنامه ریزان و سیاست گذاران برای اقدامات متحول کننده در راستای ایجاد شهرهای پایدارتر با تاب آوری بالاتر فراهم آورده است. کویی و همکاران (۲۰۲۲) به بررسی و تحلیل مطالعات صورت گرفته در زمینه تاب آوری در برابر کوید-۱۹ پرداختند. آنها نتیجه گرفتند توجه به گروه های آسیب پذیر، حمایت های اجتماعی و توجه به سیاست های اجتماعی - اقتصادی می تواند موفقیت بیشتری بر ارتقاء تاب آوری داشته باشد و به طور کلی حمایت ها و تنظیم قوانین و مقررات می تواند تاب آوری اجتماعی در برابر اپیدمی کوید-۱۹ را محقق سازد. علیدادی و همکاران (۲۰۲۳) به بررسی عوامل موثر بر نرخ سرایت بیماری کوید ۱۹ در شهر توکیو پرداختند. آنها با بررسی ۵۳ متغیر به این نتیجه رسیدند که نرخ سرایت در مناطق با تراکم بالای مغازه های خرده فروشی، رستوران ها و مراکز درمانی بیشتر می باشد.

شهرها و مناطق با بوم بیابانی دارای شرایط و ویژگی های اجتماعی و اقتصادی خاص خود هستند. شهرهای واقع در این مناطق ممکن است با چالش هایی مانند پوشش و تراکم گیاهی مواجه باشند. از نظر اقتصادی، این شهرها ممکن است به دلیل کمبود منابع طبیعی و تولید کمتر، با چالش هایی روبرو باشند که نیازمند راه حل های خاص باشد. از نظر اجتماعی نیز ممکن است با مسائلی مانند تفاوت های اقتصادی

امروزه شهرها به عنوان مکانی برای سکونت و زندگی شهروندان همواره در معرض مخاطرات مختلف طبیعی و انسانی قرار دارند. سوانح اتفاق افتاده در سالیان اخیر بیانگر این موضوع است که جوامع و افراد به صورت فزاینده ای آسیب پذیر شده و ریسک ها افزایش یافته اند (نوری و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۵۱). مردم در سراسر جهان هر روزه با مخاطراتی رو به رو می شوند که منجر به مرگ، آسیب، تخریب اموال و اختلال در فعالیت های روزانه آنها می شود. وقوع سیل، زلزله، آتش سوزی، تغییرات اقلیمی، بحران های اقتصادی و اجتماعی و شیوع بیماری ها از جمله این مخاطرات غیر قابل پیش بینی است که در همه حال رفا، آسایش و امنیت ساکنین شهرها را مورد تهدید قرار می دهند؛ این آسیب ها به خصوص در مورد شهرها و جوامعی که از تاب آوری پایین تری برخوردارند آسیب های بیشتری را وارد می آورد و این ظرفیت را دارند که در نبود سیستم های کاهش خطر به سوانحی هولناک و ویران کننده برای اجتماعات بشری تبدیل شوند (پورحسن زاده و احمدی، ۱۳۹۹: ۲). لذا ارتقاء تاب آوری شهری به عنوان یک رویکرد موثر باید بیش از پیش مد نظر قرار گیرد.

یکی از مهمترین خطرات و بحران هایی که در دوره های مختلف تاریخی شهرها و شهروندان را مورد تهدید قرار داده و خسارات زیادی را به بار آورده است گسترش بیماری های همه گیر یا اپیدمی ها می باشد. بیماری کوید ۱۹ از اوایل سال ۲۰۲۰ میلادی به تدریج تمام دنیا را فرا گرفت و به دنبال آن، موجی از تحولات در ابعاد اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ایجاد کرد و پیامدهای اقتصادی و اجتماعی گسترده ای به دنبال داشته است به طوریکه زندگی و دارایی های مردمان دنیا را مورد تهدید قرار داده است؛ تاثیر شیوع این ویروس بر رابطه کار و سکونت، اوقات فراغت، استفاده از فضاهای عمومی، امنیت و ایمنی حمل و نقل قابل توجه بوده است (Banai, 2020:1). این اپیدمی علاوه بر تاثیر آن بر سلامتی افراد، تاثیرات نامطلوب بسیاری بر تقریباً تمامی جنبه

دومین همایش ملی بازاندیشی در چشم اندازهای

بین گروه های مختلف، نابرابری در تملک و کنترل منابع های کلیدی، انسانی و

حالت اولیه خود نیست، بلکه به معنی تغییر وضعیت به حالتی جدید
برای تطابق با تغییرات و ادامه حیات خود نیز می باشد (Folke
et al, 2010).

چالش ها و فرصت های کلیدی، انسانی و اقلیمی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد جامع مستقل نجف آباد- دانشکده هنر، معماری و شهرسازی- ۲۶ و ۲۷ اردیبهشت ماه ۱۴۰۳

۲-۲- تاب آوری اقتصادی:

تاب آوری اقتصادی توانایی یک سیستم برای حفظ عملکرد در هنگام حادثه و شوک می باشد (Rose & Krausmann, ۲۰۱۳: ۷۴). به عبارتی تاب آوری اقتصادی به ظرفیت یک اقتصاد منطقه ای یا محلی برای مقاومت، بازیابی و سازماندهی مجدد در مواجهه با بحران ها و بازگشت به مسیر توسعه اشاره دارد (Bristow & Healy, 2018: 268). در تعریفی دیگر تاب آوری اقتصادی به استفاده کارآمد از منابع باقیمانده در یک نقطه زمانی معین و همچنین سرمایه گذاری و بازسازی در طول زمان اشاره دارد (Rose, 2016: 2). بنابراین تاب آوری اقتصادی به شدت و میزان خسارات وارده، ظرفیت یا توانایی جبران خسارات و توانایی بازگشت به شرایط شغلی و درآمدی مناسب، میزان سرمایه خانوار و درآمدهای قابل تبدیل به سرمایه و اشتغال، وضعیت مسکن، میزان دسترسی به تسهیلات مالی، بیمه، کمک هزینه ها و توانایی احیاء دوباره فعالیت های اقتصادی خانوارها بعد از یک حادثه ارزیابی می شود (رضایی، ۱۳۹۲: ۲۷). به بیانی دیگر تاب آوری اقتصادی به توانایی اقتصاد در ایستادگی در برابر تکانه ها و بازگشت به مسیر اولیه خود اشاره دارد که البته این توانایی به سطح آسیب پذیری اقتصاد نیز بستگی دارد.

۲-۳- تاب آوری اجتماعی:

مفهوم تاب آوری اجتماعی به تعامل بین سیستم های اجتماعی و اکولوژیکی و تغییرات محیطی که توسط فعالیت های انسانی به وجود می آید اشاره دارد، که از این جنبه در چندین مقیاس از محلی تا جهانی مورد بررسی قرار گرفته و تمامی اعمال انسان در رابطه با محیط و تاثیرات آن را شامل می گردد (Caputo, 2013: 30). تاب آوری اجتماعی نشان دهنده تغییر الگوواره در ذهنیت مردم در برابر مشکلات خود و درک افراد دیگر و در نتیجه نیاز به یک دیدگاه تازه در تعیین مداخلات در برابر مشکلات می باشد و دارای سطوح مختلف فردی و خانوادگی است (Cacioppo et al, 2011: ۳).

چالش برانگیز باشد. این شهرها ممکن است به دلیل کمبود منابع و توسعه اقتصادی محدود، در مواجهه با اپیدمی ها نیازمند برنامه ریزی دقیق و تدابیر اقتصادی و اجتماعی مناسب باشند. از آنجا که اپیدمی ها می توانند تأثیرات گسترده ای بر اقتصاد و جوامع داشته باشند، این شهرها باید بتوانند با استفاده از تجربیات گذشته و با همکاری جامعه محلی و نهادهای مربوطه، بهبود توانایی های خود در مقابله با اپیدمی ها را افزایش دهند. این شهرها نیازمند برنامه ریزی منسجم و هماهنگ بین اقتصادی و اجتماعی برای مقابله با چالش های اپیدمی ها هستند.

بر این اساس هدف پژوهش پیش رو بررسی عوامل اصلی و شاخص های تاثیرگذار بر تاب آوری اقتصادی و اجتماعی شهرهای با بوم بیابانی در برابر اپیدمی ها و ارائه راهبردهایی در زمینه بهبود این عوامل و شاخص ها از سوی دیگر می باشد. از این رو لازم است عوامل اصلی موثر بر تاب آوری اقتصادی و اجتماعی شهرها در برابر اپیدمی ها را شناخت تا بتوان با اتخاذ راهبردهایی مشخص در زمینه بهبود این عوامل و شاخص ها، آسیب ها و خسارات احتمالی را کاهش داد و در زمان کوتاه تری از این بحران ها به سلامت عبور کرد و به شرایط مطلوب بازگشت.

۲- مبانی نظری

۲-۱- تاب آوری شهری:

تاب آوری شهری اصطلاحی است که جهت اندازه گیری توانایی یک شهر برای بهبود از یک بلا به کار می رود؛ شهرهای تاب آور از پیش برای پیش بینی، پشت سر گذاشتن و بهبود از تاثیرات مخاطرات طراحی شده اند و سیستم های فیزیکی و اجتماعی در چنین شهری قادر به بقا و عملکرد تحت فشار و شرایط بحرانی هستند. همچنین تاب آوری شهری به مفهوم ظرفیت های مناطق شهری برای تشخیص، اولویت بندی، بسیج منابع به منظور محو تهدیدات خارجی می باشد (ملکی و همکاران، ۱۳۹۷: ۶). با توجه به این تعاریف، تاب آوری شهری لزوماً به معنای بازگشت سیستم به

دومین همایش ملی بازاندیشی در چشم اندازه‌های

دوم‌های بیابانی،

پورحسن

۴۶). بعد تاب آوری اجتماعی تاکید بر تحقق پایداری اجتماعی در
برابر سوانح، از یک سو بر شکل گیری و حفظ گروه های اجتماعی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد جامع مستقل نجف آباد- دانشکده هنر، معماری و شهرسازی - احمدی، دیبش، بحران، درک محلی از
و جوامع محلی و از سوی دیگر، در فرایند بازتوانی بعد از سوانح از

۱۳۹۹

سرمایه اجتماعی، مهارت،
دانش و آگاهی نسبت به
خطر، میزان مشارکت
برای رفع بحران، درس
پذیری از تجارب، اعتماد و
امنیت اجتماعی، واکنش
در مقابل سوانح و تمایل
به کمک، آمادگی و
آموزش لازم، پیوندهای
اجتماعی

ثبات اجتماعی، آسیب
پذیری اجتماعی، سرمایه
اجتماعی (اعتماد،
هنجارها، شبکه ها)،
امنیت اجتماعی، ارتباط و
هماهنگی سازمانی، میزان
مشارکت شهروندان،
آموزش، مهارت های
اجتماعی، خدمات مشاوره
ای، دسترسی به خدمات
عمومی، برنامه های
کاهش خطر، استفاده از
تجارب

رضایی،
سرای و
بسطامی نیا
۱۳۹۵

آسیب پذیری شغل و از
دست دادن آن در صورت
بروز حادثه، میزان احتمالی
حمایت های نهادهای
دولتی و محلی برای
جبران خسارت مالی در
شرایط اضطراری، توانایی
برگشت به شرایط شغلی و
درآمدی مناسب

یزدانی و
پاشازاده
۱۳۹۶

مشارکت، قوانین برخورد
با اخلاگران، استفاده از
تجارب، سرمایه اجتماعی،
مهارت، درک محلی از
خطر، اعتماد و امنیت
اجتماعی، آمادگی و
آموزش لازم، واکنش در
مقابل سوانح و تمایل به
کمک

مبارکی، لاله
پور و افضل
۱۳۹۴

طریق ارتقاء سرمایه اجتماعی است و به ارتقاء حس دلبستگی به
مکان، حس جامعه محلی، افزایش مشارکت ساکنین در امر بازسازی
و شکل گیری پیوندهای اجتماعی کمک می کند و امر بازتوانی و
بازسازی جامعه محلی با حفظ نظام های اجتماعی موجود را در زمان
سانحه و نیز در یک جامعه محلی بعد از سانحه تسهیل می کند. با
بررسی و مطالعه پژوهش های صورت گرفته مهمترین شاخص ها
و مولفه های تاب آوری اجتماعی و اقتصادی به طور خلاصه در
جدول شماره ۱ آورده شده است:

جدول (۱). گویه های تاب آوری اجتماعی و اقتصادی شهری

صاحب نظر	تاب آوری اجتماعی	تاب آوری اقتصادی
Cutter, Burton, & Emrich ۲۰۱۰	برابری آموزشی، پوشش بهداشتی، نوآوری، درصد مشارکت کنندگان در انتخابات، آگاهی از میزان خطر، آگاهی از اقدامات پیشگیرانه و وجود گروه های امداد	مالکیت مسکن، درصد اشتغال، درآمد و برابری، نرخ اشتغال، اندازه کسب و کارها، دسترسی بهداشتی، اشتغال وابسته به یک بخش
Ahren ۲۰۱۱	نرخ پاسوادی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی، تعلق مکانی، ناهنجاری های اجتماعی، امید به آینده، خوداتکایی، احساس مسئولیت اجتماعی، درک خطرات احتمالی، درک ضرورت مقابله با خطرات، عدالت اجتماعی، احساس امنیت	اشتغال مردان و زنان، میزان درآمد، سرمایه گذاری، پس انداز، احساس امنیت شغلی، تنوع منابع درآمدی، فعالیت تعاونی های تولیدی، فعالیت فروشگاه های توزیعی، فعالیت بخش خصوصی، تسهیلات بانکی، رضایت از بازدهی سرمایه گذاری

دومین همایش ملی بازاندیشی در چشم اندازهای

بوم‌های بیابانی،

مورد ارزیابی قرار گرفت و در نهایت گویه های زیر با کسب امتیاز

از سوی خبرگان تایید شدند:

۲۶ و ۲۷ اردیبهشت ماه ۱۴۰۳

میزان مشارکت مردم،

ملکی، آروین

درک محلی چالش‌ها و

و بذرافکن

وضعیت اشتغال، تنوع اقتصادی، انسانی و

۱۳۹۷

جدول (۲). گویه های تایید شده تاب آوری اقتصادی شهر در جهت مقابله با اپیدمی ها از دید متخصصین

ردیف	گویه های تاب آوری اقتصادی شهر در برابر اپیدمی ها
۱	میزان حمایت از اقشار آسیب پذیر در زمان شیوع اپیدمی ها
۲	تقویت مهارت های شهروندان برای تامین معاش در دوران شیوع اپیدمی ها
۳	میزان تنوع درآمدی شهر و شهروندان
۴	توانایی برای احیا فعالیت های اقتصادی بعد از بهبود شرایط شیوع اپیدمی
۵	ارائه تسهیلات مالی مناسب به افراد برای جبران خسارات مالی ناشی از اپیدمی ها
۶	میزان امنیت شغلی شهروندان در زمان شیوع اپیدمی ها
۷	سلامت اقتصادی و عدم وجود فساد مالی و رانت بازی
۸	میزان ثبات اقتصادی و پایداری فعالیت های اقتصادی
۹	فرصت پیدا کردن شغل جدید در صورت از دست دادن شغل به علت شیوع اپیدمی

جدول شماره (۳). گویه های تایید شده تاب آوری اجتماعی شهر در جهت مقابله با اپیدمی ها از دید متخصصین

ردیف	گویه های تاب آوری اجتماعی شهر در برابر اپیدمی ها
۱	آگاهی شهروندان نسبت به میزان خطر و نحوه گسترش اپیدمی ها
۲	آگاهی شهروندان در مورد نحوه مقابله با شیوع اپیدمی و رعایت پروتکل های بهداشتی
۳	آگاهی شهروندان از وجود مراکز خدمات رسانی برای مقابله با اپیدمی
۴	میزان تمایل شهروندان برای همکاری با مسئولین شهری جهت اجرای برنامه های مقابله ای با شیوع اپیدمی
۵	همبستگی اجتماعی و تمایل به مشارکت بین شهروندان برای مقابله با اپیدمی ها
۶	نحوه نگرش و باور شهروندان در مورد بحران اپیدمی ها
۷	مهارت و دانش شهروندان در زمان شیوع اپیدمی ها از طریق شرکت در دوره های آموزشی
۸	میزان اعتماد به مسئولین و رسانه ها در جهت مقابله با شیوع اپیدمی
۹	اعتماد اجتماعی بین شهروندان برای مواجهه با اپیدمی ها
۱۰	انسجام اجتماعی بین نهادهای مختلف اجتماعی در مقابله موثر با اپیدمی ها

کیفیت زندگی، درس پذیرایی از تجارب، آگاهی و دانش، واکنش در مقابل سوانح و تمایل به کمک، همکاری شهروندان و مسئولین در طرح های مقابله ای، مهارت و کمک داوطلبانه شهروندان در امداد رسانی، همبستگی و مشارکت شهروندان

درآمد، احیای دوباره فعالیت های اقتصادی بعد از سانحه، رضایتمندی از در آمد، تسهیلات مالی، کارآفرینی، وضعیت اشتغال، حمایت مالی از اقشار آسیب پذیر، تقویت مهارت شهروندان برای تامین معاش، حمایت از بخش خصوصی و کارآفرینی

نگرش و باور در ارتباط با

حیدری،

بحران، اعتماد اجتماعی

رسول زاده

در اعضا جامعه، انسجام

اجتماعی بین نهادهای

حسنعلی زاده

اجتماعی در مقابله موثر و

و نصرتی

پاسخ به بحران، آگاهی

۱۴۰۰

خانوارها در ارتباط با میزان

آگاهی از خطر بیماری،

آگاهی از پروتکل های

بهداشتی، آگاهی از وجود

گروه های امداد برای

مقابله با بحران

۳- مواد و روش ها

هدف این پژوهش شناسایی مولفه های اصلی تاب آوری اجتماعی و اقتصادی شهری در مواجهه با اپیدمی ها، دسته بندی آنها و ارائه راهبردهایی برای ارتقاء آنها می باشد، از این رو پژوهش پیش رو پژوهشی توصیفی - تحلیلی است که از نظر نتایج کاربردی می باشد. بدین منظور با بررسی ادبیات پژوهش و پژوهش های انجام شده گویه های مرتبط با تاب آوری اجتماعی و تاب آوری اقتصادی شناسایی گردید. پس از آن گویه های متناسب با اپیدمی ها در مناطق با بوم بیابانی با استفاده شاخص روایی محتوا (CVI) آنها

Content Validity Index

دومین همایش ملی بازاندیشی در چشم اندازهای

بوم های بیابانی،

برای دسته بندی گویه های مربوط به تاب آوری اجتماعی و

اقتصادی از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. بدین منظور با استفاده از نرم افزار SPSS برای گویه ها به طور جداگانه ابتدا

آزمون کرویت بارتلت انجام گرفت و سپس معیار KMO مشخص گردید تا عامل پذیری گویه های مورد سنجش قرار گیرد. با توجه به مقادیر به دست آمده بر اساس جدول شماره ۶ عامل پذیری گویه ها در هر دو قسمت مورد تایید قرار گرفت:

جدول (۴). نتیجه آزمون بارتلت و معیار KMO برای عامل پذیری گویه ها

گویه های تاب آوری اجتماعی	گویه های تاب آوری اقتصادی	نوع آزمون	گویه های تاب آوری اجتماعی
۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	سطح معناداری (sig)	۰,۰۰۰
۱۰۲,۳۳۹	۹۷,۷۵۰	کای اسکوئر	۱۰۲,۳۳۹
۰,۶۸۳	۰,۷۶۳	معیار KMO (-) Kaiser- (Meyer-Olkin)	۰,۶۸۳

در مورد گویه های تاب آوری اقتصادی با توجه به قاعده کیزر و ویژه مقدار آنها دو عامل برای تعداد ۹ گویه این مفهوم استخراج می شود. برای معنادارتر کردن عامل ها به لحاظ نظری و کاربردی از چرخش عاملی^۴ استفاده می گردد تا بتوان ۹ گویه را بر روی دو عامل استخراج شده بارگزاری کرد. عامل اول مرتبط با حمایتها و مهارت های اقتصادی می باشد که ۵ گویه روی آن بارگزاری شده و عامل دوم که مربوط به ویژگی های ساختاری اقتصادی می باشد، حاوی ۴ گویه دیگر می باشد. برای تاب آوری اجتماعی نیز با استفاده از روش فوق ۴ عامل برای ۱۵ گویه استخراج گردید. مجدداً پس از چرخش عاملی گویه هایی که روی هر عامل بارگزاری می گردد،

۱۱	امید شهروندان به بهبود وضعیت
۱۲	ارائه خدمات مشاوره ای در حین و بعد از وقوع بحران های کالبدی، انسانی و اقلیمی
۱۳	استفاده از تجارب سایر کشورها در زمینه مقابله با اپیدمی ها
۱۴	میزان احساس امنیت و آرامش شهروندان در برابر شیوع اپیدمی ها
۱۵	میزان برخورد قاطع با ناقضان پروتکل ها و ضوابط و مقررات مقابله با اپیدمی ها

پس از مشخص شدن گویه ها، پرسشنامه ای بر مبنای آن تهیه گردید و با استفاده از نمونه گیری تصادفی ساده در اختیار ۳۸۳ نفر از شهروندان در مناطق با بوم بیابانی از طریق پرسشنامه الکترونیکی قرار گرفت. برای بررسی ساختار گویه ها و دسته بندی آنها به تعدادی عامل اصلی از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده می گردد. بدین منظور با استفاده از نرم افزار SPSS برای گویه های تاب آوری اجتماعی و اقتصادی به طور جداگانه ابتدا آزمون کرویت بارتلت انجام گرفت و سپس معیار KMO مورد سنجش قرار گرفت تا عامل پذیری گویه های مورد ارزیابی قرار گیرد. در ادامه با استفاده از مدل استراتژیک SOAR^۱ و با توجه به نقاط قوت، فرصت های پیش رو، آرمان ها و نتایج مورد انتظار استراتژی های مشخصی در جهت ارتقاء تاب آوری اقتصادی و اجتماعی شهری در راستای مواجهه با اپیدمی ها تدوین می گردد. علت استفاده از این مدل آن است که در این مدل برنامه ریزی راهبردی، به جای تمرکز بر مشکلات و ضعف ها و تهدیدها به شناسایی و ایجاد قوت های کنونی و فرصت های سودبخش می پردازد. همچنین این مدل از نظر تمام ذی نفعان که تا کنون بخشی از فرایند برنامه ریزی راهبردی به شمار نمی آمدند، استفاده می نماید. پس از مشخص شدن راهبردها امتیاز هر یک با استفاده از تکنیک QSPM^۲ مشخص می گردد و بر اساس آن اولویت بندی می شود.

۴- بحث و یافته های پژوهش

۴-۱- دسته بندی گویه ها

^۳Eigenvalue
^۴ Factor Rotation

^۱ Strengths, Opportunities, Aspirations, Results
^۲ Quantitative Strategic Planning Matrix

دومین همایش ملی بازاندیشی در چشم اندازهای

مشخص گردید. با توجه به گویه ها می توان این عوامل را - سرمایه

اجتماعی ۲- آگاهی ۳- مهارت و دانش و ۴- نگرش نامید. عامل
دانشگاه آزاد اسلامی واحد جامع مستقل نجف آباد- دانشکده هنر، معماری و شهرسازی- ۲۶ و ۲۷ اردیبهشت ماه ۱۴۰۳

سرمایه اجتماعی ۵ گویه، عامل آگاهی ۳ گویه، عامل مهارت و دانش

۴ گویه و عامل نگرش ۳ گویه را شامل می باشند.

۰.۸۳۳	نگرش در مورد	نگرش
	بحران	
۰.۶۵۳	امید به بهبود وضعیت	
۰.۵۸۴	احساس امنیت و آرامش	

جدول (۵). عامل ها و گویه های مرتبط با آنها و مقدار بار عاملی گویه ها برای تاب آوری اقتصادی و اجتماعی

مفهوم	عامل	گویه ها	مقدار بار عاملی
تاب آوری اقتصادی	حمایت های اقتصادی و مهارت ها	حمایت مالی از اقشار آسیب پذیر	۰.۸۶۴
		مهارت برای تامین معاش	۰.۸۷۶
		تنوع درآمدی	۰.۹۳۹
		توانایی احیا فعالیت اقتصادی	۰.۹۱۰
	ویژگی های ساختار اقتصادی شهر	ارائه تسهیلات مالی	۰.۷۶۱
		امنیت شغلی	۰.۷۸۲
		سلامت اقتصادی	۰.۶۷۴
		ثبات و پایداری اقتصادی	۰.۷۲۸
		فرصت های شغلی	۰.۹۰۱
		تمایل به همکاری با مسئولین	۰.۸۷۱
تاب آوری اجتماعی	سرمایه اجتماعی	همبستگی اجتماعی	۰.۸۸۴
		اعتماد به مسئولین	۰.۷۱۶
		اعتماد اجتماعی بین شهروندان	۰.۷۶۱
		انسجام اجتماعی	۰.۸۲۶
	آگاهی	آگاهی نسبت به خطر	۰.۷۹۱
		آگاهی نسبت به پروتکل ها	۰.۸۱۶
		آگاهی از مراکز خدمات رسانی	۰.۸۲۵
		مهارت و دانش	۰.۸۱۵
		آمادگی و مقابله	۰.۸۲۴
		ارائه خدمات مشاوره ای	۰.۸۲۴
	استفاده از تجارب	۰.۹۴۱	
	برخورد با ناقضان ضوابط	۰.۶۶۰	

بررسی وضعیت هر یک عامل های استخراج شده بر اساس نتایج پرسشنامه ها نشان می دهد که تنها عامل "آگاهی" مرتبط با تاب آوری اجتماعی در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارد و سایر عوامل تاب آوری اقتصادی و اجتماعی وضعیت چندان مناسبی ندارند.

۲-۴- تعیین راهبردها و اولویت بندی آنها

برای استفاده از نظر ذینفعان پرسشنامه ای تهیه گردید. نتایج حاصل از این پرسشنامه ها با استفاده از مدل استراتژیک SOAR در جدول زیر آورده شده است:

جدول (۶). نتایج ارزیابی مدل SOAR از ارتقاء تاب آوری

اقتصادی- اجتماعی در مواجهه با اپیدمی ها

فرصت ها (Opportunities)	قوت ها (Strengths)
<ul style="list-style-type: none"> امکان ارائه آموزش های لازم به شهروندان و مدیران شهری برای مقابله با خطر امکان توسعه شهر هوشمند و شهر الکترونیک امکان استقرار بنگاه های اقتصادی کوچک مقیاس و افزایش پایداری اقتصادی امکان ایجاد محلات مختلط و خودکفا امکان افزایش مهارت های شهروندان برای تامین معاش امکان افزایش سرانه فضای باز شهری و ایجاد مسیر دوچرخه سواری 	<ul style="list-style-type: none"> آگاهی نسبتاً بالای شهروندان نسبت به خطر و راه های مقابله با آن همبستگی اجتماعی بالای بین شهروندان تنوع مناسب فعالیت های اقتصادی در شهر اطلاع رسانی مناسب از سوی رسانه ها در مورد خطر

STRATEGIC INQUIRY

دومین همایش ملی بازاندیشی در چشم اندازهای

آرمان‌های یابانی،

چالش‌ها و فرصت‌ها (Aspirations)

نتایج مورد انتظار

(Results)

حاکمیت بیش از پیش قانون با آگاهی بیشتر شهروندان

نسبت به حقوق شهروندی و ایجاد شفافیت

کاهش فساد مالی و اقتصادی با ایجاد شفافیت و تحقق

شهر هوشمند و نظارت عمومی

ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی (QSPM) یکی از تکنیک های رایج در ارزیابی گزینه های استراتژیک و مشخص نمودن جذابیت های نسبی استراتژی هایی که در مراحل قبل تدوین شده اند، می باشد. در این مرحله نسبت به اولویت بندی استراتژی ها بر مبنای عوامل محیطی و بر اساس نظر کارشناسان اقدام می گردد. بدین منظور با استفاده از پرسشنامه از کارشناسان امور شهری خواسته می شود تا به هر یک از عوامل امتیاز ۱ تا ۴ بدهند. پس از محاسبه میانگین امتیاز هر عامل، با تقسیم امتیاز هر عامل بر مجموع امتیاز کل، وزن نسبی هر عامل به دست می آید به طوریکه مجموع جمع نسبی همه عوامل برابر با عدد ۱ شود.

پس از مشخص شدن وزن نسبی هر عامل برای تعیین جذابیت هر استراتژی در یک مجموعه از استراتژی ها از کارشناسان خواسته می شود تا اهمیت هر عامل را بر هر یک از استراتژی های تدوین شده با امتیازهای ۱ تا ۴ مشخص کنند تا از حاصلضرب وزن نسبی هر عامل در امتیاز اهمیت آن عامل بر استراتژی تدوین شده، امتیاز نهایی هر استراتژی مشخص گردد. با تشکیل جدول عامل ها و استراتژی ها و امتیازبندی آنها امتیاز هر یک از استراتژی ها مشخص گردید که در جدول زیر مشاهده می شود:

جدول (۷). امتیاز هر یک از استراتژی های مدل SOAR

امتیاز	استراتژی	ردیف
۲,۶۰۲	تقویت پایداری و ثبات اقتصادی و افزایش نرخ اشتغال با ارائه آموزش های مهارت محور	۱
۲,۵۵۰	ایجاد محلات خودکفا و همبسته با تقویت همبستگی و انسجام اجتماعی	۲
۲,۵۲۷	آموزش شهروندان در جهت توانمندسازی آنان برای جلب مشارکت موثر آنان و تقویت سازمان های مردم نهاد	۳
۲,۳۶۸	ارائه سریع و شفاف خدمات به شهروندان با تحقق هر چه بیشتر شهر هوشمند	۴

- اشتغال بالا در سطح جامعه و مهارت های شغلی
- وجود آگاهی، بینش و نگرش درست نسبت به خطر و راه های مقابله با آن
- شفافیت بالای امور اداری
- مشارکت حداکثر تمامی اقشار جامعه در اداره امور شهر و نقش پررنگ آنها در فرایند تصمیم گیری و تصمیم سازی
- خدمات رسانی سریع، دقیق و شفاف با تحقق شهر هوشمند
- خدمات رسانی سریع و مناسب با همراهی و همکاری شهروندان در هنگام وقوع خطر
- ایجاد محلات خودکفا
- وجود سازمان های مردم نهاد قوی و موثر در اداره امور شهر
- به حداقل رسیدن فساد اقتصادی و مالی در سطح جامعه
- ثبات و پایداری اقتصادی و نرخ بالای اشتغال
- خدمات رسانی سریع به همه افراد به خصوص افراد آسیب دیده
- ارائه تسهیلات مالی سریع بدون پیچیدگیهای اداری
- تحقق شهر هوشمند و شهر الکترونیک
- حاکمیت قانون در اداره امور و وجود قوانین موثر و کارآمد
- وجود مراکز خدمات رسانی در تمامی نقاط شهر و دسترسی سریع و راحت به آنها
- سرمایه اجتماعی و انسجام اجتماعی بالا
- همراهی، هماهنگی و همدلی شهروندان در هنگام وقوع خطر

APPRECIATIVE INTENT

پس از شناسایی نقاط قوت، فرصت ها و آرمان ها و نتایج مورد انتظار و با استفاده از آنها و ترکیب آنها می توان استراتژی هایی را برای ارتقاء تاب آوری اقتصادی و اجتماعی شهری در مواجهه با اپیدمی ها ارائه داد. در اینجا شش استراتژی اصلی ارائه شده است:

- ✓ آموزش شهروندان در جهت توانمندسازی آنان برای جلب مشارکت موثر آنان و تقویت سازمان های مردم نهاد
- ✓ ایجاد محلات خودکفا و همبسته با تقویت همبستگی و انسجام اجتماعی
- ✓ تقویت پایداری و ثبات اقتصادی و افزایش نرخ اشتغال با ارائه آموزش های مهارت محور
- ✓ ارائه سریع و شفاف خدمات به شهروندان با تحقق هر چه بیشتر شهر هوشمند

دومین همایش ملی بازاندیشی در چشم اندازهای

۵ حاکمیت بیش از پیش قانون با آگاهی بیشتر با آگاهی بیشتر، انسانی و اقلیمی

شهروندان نسبت به حقوق شهروندی و ایجاد شفافیتی

۶ دانشکده فساد مالی و اقتصادی در ایجاد شفافیت در کدهای معماری و شهرسازی - ۲۶ و ۲۷ اردیبهشت ماه ۱۴۰۳

تحقق شهر هوشمند و نظارت عمومی

زمینه برخوردار نیست. این امر لزوم توجه به آموزش های تخصصی در زمینه های مختلف اقتصادی را نمایان می سازد. در مورد ساختار اقتصادی نیز با توجه به وضعیت نامطلوب اقتصادی کشور، شهرها و

شهروندان نیز وضعیت مطلوبی ندارند و ساختار و بنیان های اقتصادی شهر و کشور تاب آوری و توان لازم را در برابر این گونه بحران ها ندارد و به شدت آسیب پذیر هستند و نمی توانند در کوتاه مدت خود را از نظر اقتصادی بازیابی کنند.

برای مواجهه با اپیدمی ها شش استراتژی اصلی تعیین و اولویت بندی شده است، بر اساس این استراتژی ها باید راهکارهای عملی و اجرایی برای بهبود تاب آوری اقتصادی و اجتماعی شهرهای با بوم بیابانی اعمال شود. در نهایت بر اساس استراتژی ها فوق راهکارهای زیر پیشنهاد می گردد:

- ✓ ارائه آموزش های تخصصی مهارت محور در سراهای محلات در سطح شهرها
- ✓ تهیه طرح های توجیه اقتصادی و بسته های سرمایه گذاری با توجه به پتانسیل های شهر
- ✓ به کارگیری اصول اقتصاد دیجیتال و توجه به اقتصاد دانش بنیان
- ✓ ایجاد فضاهای باز در محلات شهری و بازطراحی محلات شهری و ایجاد مرکز محله در محلات
- ✓ ارائه آموزش های لازم به شهروندان در مراکز آموزشی، سطح شهر و رسانه ها
- ✓ ایجاد سازمان های مردم نهاد شهری با همکاری شهروندان و مراکز آموزش عالی و دانشجویان علاقمند
- ✓ تقویت سرای محلات در راستای ارائه آموزش های لازم و به روز
- ✓ ایجاد زیرساخت های شهر هوشمند و ارائه بیشتر خدمات اداری به صورت برخط و غیرحضوری
- ✓ برخورد قاطع و قانونی با ناقضان قوانین و مقررات مقابله با اپیدمی ها
- ✓ ایجاد سامانه ثبت تخلفات و رسیدگی سریع و جدی به تخلفات و قانون شکنی ها

همانطور که مشاهده می شود؛ تقویت اقتصاد محلی و افزایش نرخ اشتغال به عنوان یک استراتژی مهم می تواند زمینه تاب آوری اقتصادی شهر را فراهم آورد. این امر با تقویت مهارت های تخصصی و اتخاذ سیاست های اقتصادی علمی محقق می گردد. سایر استراتژی های تدوین شده نیز باید برای تقویت تاب آوری اقتصادی و اجتماعی شهری در مواجهه با اپیدمی ها مورد توجه قرار گیرد.

۴- نتیجه گیری و پیشنهادات

بررسی عوامل موثر بر تاب آوری اقتصادی و اجتماعی نشان می دهد که ۹ گویه تاب آوری اقتصادی و ۱۵ گویه تاب آوری اجتماعی می توانند نقش تعیین کننده بر تاب آوری شهرهای مناطق بوم بیابانی در مواجهه با اپیدمی ها داشته باشند. ۹ گویه تاب آوری اقتصادی به دو عامل و ۱۵ گویه تاب آوری اجتماعی به چهار عامل اصلی دسته بندی شدند. از بین این عوامل تنها عامل "آگاهی" مرتبط با تاب آوری اجتماعی در برابر اپیدمی ها در وضعیت مطلوبی قرار دارد. این موضوع بیشتر به علت قدرت رسانه ها و گسترش شبکه های اجتماعی و اطلاع رسانی رسانه های مختلف می باشد که با قدرت خود توانسته اند سطح آگاهی شهروندان را نسبت به شیوع اپیدمی و نحوه مقابله با آن به طور قابل توجهی ارتقاء دهند. در مورد سایر عوامل تاب آوری اجتماعی وضعیت چندان مطلوب نمی باشد و سطح آنها به نسبت پایین است. در مورد تاب آوری اقتصادی وضعیت نامطلوب تر می باشد، هم عامل "حمایت و مهارت" و هم عامل "ساختار اقتصادی" وضعیت مطلوبی ندارند. این موضوع نشان دهنده این است که نهادهای دولتی نتوانسته اند به موقع و مناسب از کسب و کارهای اقتصادی که از بحران اپیدمی متضرر شده اند، حمایت مالی لازم را به عمل آورد. همچنین مهارت های اقتصادی لازم برای مقابله با اپیدمی ها نیز در سطح پایینی قرار دارد، به عبارتی جامعه از تخصص و مهارت های لازم در این

دومین همایش ملی بازاندیشی در چشم اندازهای

- ✓ اطلاع رسانی سریع، شفاف و دقیق نسبت به خطرات
- ملکی، سعید، محمود آروین و شهرام بذرافکن (۱۳۹۷)، "بررسی نقش الگوی حکمروایی خوب شهری در تحقق شهر تاب آور دانشگاه آزاد اسلامی واحد جامع مستقل نجف آباد- دانشکده هنر، معماری و شهرسازی - ۲۶ و ۲۷ اردیبهشت ماه ۱۴۰۳ (مطالعه موردی: شهر اهواز)"، نشریه دانش شهرسازی، شماره ۴
- ✓ شفاف سازی سیاست ها، قوانین و مقررات در زمینه های

مالی

- ✓ آموزش حقوق و تکالیف شهروندی در مدارس و مراکز آموزش عالی و در رسانه ها
- ✓ وضع قوانین و مقررات صریح، شفاف و تفسیرناپذیر در مورد مخاطرات و به خصوص اپیدمی ها
- نوری، محبوبه، محمدرضا رضایی و ابراهیم عسگری (۱۳۹۹)، "مدل سازی ساختاری - تفسیری عوامل موثر بر تاب آوری کالبدی و اجتماعی شهر شیراز در برابر سانحه سیل"، دوفصلنامه جغرافیای اجتماعی شهری، شماره ۲

- یزدانی، محمدحسن و پاشازاده، اصغر (۱۳۹۶)، "سنجش تاب آوری شهرهای ایرانی- اسلامی (نمونه موردی: شهر تبریز)"، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای، سال پانزدهم، شماره ۲

۷- منابع مورد استفاده

- پورحسن زاده، محمدحسین و احمدی، قادر (۱۳۹۹)، "سنجش و ارزیابی تاب آوری کلانشهر شیراز با رویکرد کاهش خطرپذیری در برابر مخاطرات طبیعی"، فصلنامه علمی- پژوهشی جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، سال دهم، شماره ۲
- حیدری، محمدتقی، رسول زاده، زهرا، حسنعلی زاده، میلاد و نصرتی هشی، مرتضی (۱۴۰۰)، "تبیین اثرات حکمروایی مطلوب شهری بر تاب آوری اجتماعی شهروندان در برابر اپیدمی کووید ۱۹ (مطالعه موردی، شهر تبریز)"، فصلنامه شهر پایدار، شماره ۴
- رضایی، محمدرضا (۱۳۹۲)، "ارزیابی تاب آوری اقتصادی و نهادی جوامع شهری در برابر سوانح طبیعی (مطالعه موردی: زلزله محله های تهران)"، دوفصلنامه علمی و پژوهشی مدیریت بحران، شماره ۳
- رضایی، محمدرضا، محمدحسین سرایی و امیر بسطامی نیا (۱۳۹۵)، "تبیین و تحلیل مفهوم تاب آوری و شاخص ها و چارچوب های آن در سوانح طبیعی"، فصلنامه دانش پیشگیری و مدیریت بحران، دوره ششم، شماره اول
- مبارکی، امید، لاله پور، منیژه و افضل، زهرا (۱۳۹۴)، "بررسی وضعیت مناطق چهارگانه شهر کرمان به لحاظ برخورداری از مولفه ها و شاخص های تاب آوری"، نشریه مطالعات نواحی شهری، شماره ۵
- Ahren, Jack (2011), "From fail-safe to safe-fail: Sustainability and resilience in the new urban world", Landscape Architecture and Regional Planning Graduate Research and Creative Activity, Paper 8
- Alidadi, Mehdi, Sharifi, Ayyoob & Murakami, Daisuke (2023), "Tokyo's COVID-19: An urban perspective on factors influencing infection rates in a global city", Sustainable Cities and Society, 97
- Banai, Reza (2020), "Pandemic and the planning of resilient cities and regions", Cities 106
- Bristow, Gillian and Healy, Adrian (2018), "Innovation and regional economic resilience: an exploratory analysis", The Annals of Regional Science, 265-284
- Cacioppo, John, Reis, Harry and Zautra, Alex (2011), "Social Resilience: The Value of social Fitness with an Application to the Military", American Psychologist, 66 (1)
- Caputo, Silvio (2013), "Urban Resilience: a Theoretical and Empirical Investigation", PhD Thesis, Coventry University, England
- Cutter, Susan L, Burton Christopher G, Emrich, Christopher T (2010), "Disaster Resilience Indicator for Benchmarking Baseline Conditions", Journal of Homeland

دومین همایش ملی بازاندیشی در چشم اندازه‌های

Security and Emergency Management,
Volume 7

چالش‌ها و فرصت‌های تابایی، انسانی و اقلیمی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده معماری و شهرسازی - ۲۶ و ۲۷ اردیبهشت ماه ۱۴۰۳

- Cui, Peng., Dong, Zhiyu., Yao, Xin., Cao, Yifei., Sun, Yifan., Feng, Lan. (2022), “**What makes urban communities more resilient to Covid-19? A systematic review of current evidence**”, International Journal of Environmental Research and Public Health, 2022
- Folke, Carl.; Carpenter, Stephen.; Walker, Brian.; Scheffer, Marten.; Chapin, Terry and Rockstrom, Johan (2010), “**Insight Resilience Thinking: Integrating Resilience, Adaptability and Transformability**”, Ecology and Society
- Rose, Adam and Elisabeth, Krausmann (2013), “**An economic framework for the development of a resilience index for business recovery**”, international journal of disaster risk reduction 5
- Rose, Adam (2016), “**Measuring Economic Resilience to Disasters: An Overview**”, IRGC Resource Guide on Resilience
- Sharifi, Ayyoob., Khvarian-Garmsir., Amir Reza (2020), “**The Covid-19 pandemic: Impacts on cities and major lessons for urban planning, design and management**”, Science of the Total Environment, 749

دومین همایش ملی بازاندیشی در چشم اندازه‌های بوم‌های بیابانی،

چالش‌ها و فرصت‌های کالبدی، انسانی و اقلیمی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد جامع مستقل نجف آباد- دانشکده هنر، معماری و شهرسازی - ۲۶ و ۲۷ اردیبهشت ماه ۱۴۰۳

۸- چکیده انگلیسی

Abstract

Cities are always exposed to natural and man-made hazards. These hazards can cause irreparable damage to the city and citizens. In order to deal with these risks and reduce the damages, the resilience of the cities against crises and risks should be increased so that less damage is done to the cities and they can recover faster and return to the past process. In this regard, the aim of the research is to investigate the most important factors affecting the economic and social resilience of desert cities against epidemics using descriptive-analytical methods. First, by using library studies, the most important issues related to urban economic and social resilience in the face of epidemics are extracted. After validating the items using exploratory factor analysis in SPSS software, economic resilience items are reduced to two factors and social resilience items to four factors. According to the obtained results, among these factors, only the "awareness" factor is in a relatively favorable situation, and the other factors are not in a good situation. Using the SOAR model, the resilience of desert cities against epidemics is evaluated and strategies are developed. Finally, based on the compiled strategies, practical solutions are suggested.

Keywords: economic resilience, social resilience, desert ecosystems, epidemic